

AMID Working Paper Series 15/2002

Effekter af boligmæssig segregering¹

Eskil Heinesen

Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut

1. Indledning

I Danmark og de fleste andre europæiske lande har der i de sidste 20-30 år været en øget tendens til, at mennesker med sociale problemer, herunder mange fra etniske minoriteter, lever koncentreret i bestemte boligkvarterer i de større byer. Disse socialt udsatte boligområder kaldes ofte ghettoer, specielt når der er tale om koncentration af etniske minoriteter. Det er et centralt forskningsspørgsmål, i hvilket omfang den øgede koncentration af socialt svage grupper i bestemte boligkvarterer har negative konsekvenser for beboerne, og specielt for de børn der vokser op i disse kvarterer. Spørgsmålet er centralt i relation til integration af etniske minoriteter, men også mere bredt i forhold til social arv. Hvis det har negative effekter at vokse op i socialt udsatte boligkvarterer på grund af påvirkningen fra jævnaldrende og/eller voksne naboer, kan en øget koncentration af mennesker med sociale problemer forstærke den i forvejen markante sociale arv fra forældre til børn.

Der er en omfattende international litteratur om ghettoeffekter eller boligkvartereffekter (»neighbourhood effects«), især i USA hvor man har en lang historisk erfaring med problemer vedrørende ghettodannelse og boligmæssig segregering. Især inden for den sociologiske og psykologiske litteratur har effekter af boligmæssig segregering på børn og unges adfærd og livsforløb været et centralt emne i mange år. Sociologer har traditionelt fokuseret på betydningen af voksne rollemodeller og påvirkningen fra jævnaldrende (»peer effects«), mens psykologer har fokuseret på »økologiske« modeller, hvor børns udvikling ses som et produkt af interaktionen mellem personlige karaktertræk og en række »økosystemer« så som

¹ Dette arbejdspapir er et notat udarbejdet for Akademiet for Migrationsstudier i Danmark i forbindelse med en kortlægning af integrationsforskningen i Danmark siden 1980, udført i opdrag af Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. Projektet vil blive sammenfattet i en endelig rapport, der forventes udgivet af Ministeriet i løbet af efteråret 2002.

familie, jævnaldrende kammerater, lokalsamfundet, skolen og offentlige myndigheder. Især i de senere år er den økonomiske litteratur på området vokset betydeligt. Grundlæggende ser den økonomiske litteratur unges adfærd og livsforløb som et resultat af valg, der træffes givet personlige karakteristika, forældrenes investering i børnenes humankapital (som er påvirket af en række karakteristika ved familien, der igen er påvirket af forældrenes karakteristika og valg) og karakteristika ved boligkvarteret og den etniske gruppe (etnisk kapital).

Til trods for at den teoretiske baggrund og dermed den detaljerede fortolkning af empiriske resultater er forskellig inden for de tre grene af litteraturen, er den grundlæggende metode i de empiriske kvantitative analyser den samme: Effekter af forskellige karakteristika ved boligkvarteret på de unges observerede adfærd og resultater (i fx uddannelsessystemet) estimeres i statistiske modeller, hvor det søges så godt som muligt at tage højde for andre vigtige faktorer, herunder navnlig familiemæssige forhold (forældrenes uddannelse, indkomst og sociale status; om familien er intakt eller brudt; søskende osv.) Det er helt afgørende så godt som muligt at kontrollere for familiemæssige forhold, da de estimerede boligkvartereffekter ellers blot kan afspejle disse. Effekterne på de unges observerede adfærd virker via en række variabler, som typisk ikke er observeret i kvantitative undersøgelser (eller som i hvert fald kun er delvist belyst i data): Viden, holdninger, livsværdier, handlekompetencer, sprogfærdigheder mv.

I den empiriske litteratur om effekter af bolig-mæssig segregering er der ikke meget eksplicit fokus på begrebet integration. Det integrationsbegreb, der implicit fokuseres på er knyttet til de dimensioner af personers adfærd, velfærd og resultater, der kan observeres i forbindelse med kvantitative undersøgelser. Det drejer sig først og fremmest om følgende dimensioner: uddannelse, arbejdsmarkedsforløb, afhængighed af overførselsindkomster, kriminalitet, misbrugsproblemer, helbred og familie-dannelse. Hvis bolig-mæssig segregering har negative effekter på, hvor langt unge fra etniske minoriteter når i uddannelsessystemet eller på etniske minoriteters arbejdsmarkedstilknytning, er det udtryk for, at segregering hæmmer integrationen. Det samme er tilfældet, hvis segregering øger etniske minoriteters afhængighed af offentlig forsørgelse, eller hvis den øger kriminalitet og helbreds- og misbrugsproblemer blandt etniske minoriteter. Segregering vil også hæmme integrationen, hvis den øger antallet af teenage-mødre (som typisk vil få svært ved at få en uddannelse og som i høj grad vil være afhængig af offentlig forsørgelse). Helt grundlæggende kan man sige, at integrationsbegrebet i høj grad er knyttet til arbejdsmarkeds-mæssig integration: adfærd som øger sandsynligheden for at kunne opnå stabil beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked (og dermed mindsker sandsynligheden for at blive afhængig af offentlig forsørgelse) betragtes som integrationsfremmende. Men selv om den kvantitativt orienterede litteratur nødvendigvis må fokusere på målelige dimensioner af adfærd knyttet til arbejdsmarkeds-mæssig integration, er det klart, at der (som nævnt) bag disse ligger

adfærd og påvirkninger knyttet til viden, holdninger, livsværdier, handlekompetencer, sprogfærdigheder mv.

I afsnit 2, 3 og 4 nedenfor redegøres for en del af litteraturen på området. Der fokuseres på den amerikanske litteratur, da den er altdominerende, og der fokuseres på den kvantitative empiriske litteratur. I afsnit 2 refereres diskussionen om fordele og ulemper ved etnisk og social segregering på boligmarkedet. I afsnit 3 redegøres kort for den amerikanske litteratur om estimation af boligkvartereffekter. I afsnit 4 beskrives politiske initiativer til afhjælpning af ghettoproblemerne i USA. I afsnit 5 diskuteres behovet for analyser af boligkvartereffekter på danske data.

2. Fordele og ulemper ved social segregering på boligmarkedet

Som beskrevet i den amerikanske litteratur kan social segregering på boligmarkedet have både positive og negative konsekvenser for de mennesker, der bor i socialt udsatte boligområder. Specielt for etniske minoriteter kan den geografiske koncentration have *fordele* i form af, at sammenholdet og identitetsfølelsen inden for gruppen styrkes i og med, at den kulturelle arv er fælles. Desuden kan lokale samfund af etniske minoriteter etablere sociale institutioner, der støtter medlemmerne, blandt andet i relationerne til det øvrige samfund, og der kan opstå lokale etniske arbejdsmarkeder, der giver beskæftigelsesmuligheder inden for fx detailhandel, servicevirksomhed og småhåndværk. Specielt i den første fase af assimilationsprocessen for immigranter kan disse fordele ved »ghettodannelse« være af betydning, idet der dannes et »springbræt« for socioøkonomisk fremgang og integration. Racemæssig eller etnisk segregering kan mindske graden af indkomstmæssig segregering inden for boligområdet (hvis dem der klarer sig godt på arbejdsmarkedet ikke flytter væk fra ghettoerne), hvilket kan øge sammenholdet i det etniske samfund og styrke svage grupper.

Den vedvarende koncentration af minoriteter i bestemte boligområder, som man blandt andet ser det i de sorte ghettoer i USA, har imidlertid også en lang række *negative virkninger*.

For det *første* er forholdene i ghettoerne dårlige på en række områder: Offentlige institutioner, som for eksempel skoler (der delvis finansieres over kommunale ejendomsskatter), har generelt en meget dårlig kvalitet, arbejdsmarkedet giver ikke mange beskæftigelsesmuligheder og kriminalitet (blandt andet i forbindelse med narkotika) er meget udbredt.

For det *andet* er det lokale sociale netværk (familie, naboer, venner, slægtninge og mere formelle lokale institutioner som klubber, foreninger m.v.), som er afgørende for dannelse af holdninger, og for hvordan den enkelte vurderer sine valgmuligheder, præget af mangel på middelklasserollemodeller. De objektivt ringere forhold i ghettoerne kombineret med de specielle karakteristika ved det lokale sociale netværk

betyder, at mennesker i ghettoerne træffer andre valg og klarer sig dårligere, blandt andet med hensyn til uddannelse og arbejde, end mennesker uden for ghettoerne (se Brewster, 1994, Galster og Killen, 1995, og Galster og Mikelsons, 1995). Ghetto-beboernes sociale isolation i form af mangel på kontakt med mennesker og institutioner, der repræsenterer samfundet uden for ghettoerne, er vigtig i forklaringen af, at mennesker i ghettoerne har en anden adfærd end andre (se Wilson, 1987, og Fernandez og Harris, 1992). Den adfærd og de værdier, der præger mange ghettobeboere, og som er blevet betegnet som en »fattigdoms-« eller »arbejdsløshedskultur«, er på den ene side et resultat af de ringe muligheder og den sociale isolation i ghettoerne og på den anden side medvirkende til fastholdelse af beboerne i fattigdom og kriminalitet.

For det *tredje*: Et særligt aspekt af den sociale isolation vedrører sprogudvikling. Immigranter, der lever segregeret i kvarterer med andre immigranter fra samme oprindelsesland, lærer ikke så hurtigt modtagerlandets sprog, dels fordi incitamentet til det er mindre, dels fordi de i mindre grad hører andre tale sproget. Den sociale isolation i de sorte ghettoer i USA har en lignende effekt, idet »sort amerikansk«, som det tales i de fattige ghettoer, afviger markant fra »sædvanligt amerikansk«, hvilket er en betydelig ulempe for fattige sorte på arbejdsmarkedet (se Massey og Denton, 1993). Den sociale isolation i forbindelse med ghettodannelse forstærker også hvides fordomme og diskrimination over for sorte på arbejds- og boligmarkedet (se Galster og Keeney, 1988, og Galster, 1992), hvilket igen forstærker den sociale isolation.

For det *fjerde* har ghettodannelse ofte en negativ effekt i form af en uhensigtsmæssig geografisk placering af boliger i forhold til arbejdspladser. Ifølge denne »spatial mismatch« hypotese (se Kain, 1968 og 1992, og Ihlanfeldt og Sjoquist, 1990) betyder boligmæssig segregering, hvor fattige familier bor isoleret og relativt langt væk fra de områder, hvor der er mange arbejdspladser, at arbejdsløsheden blandt ghettobeboerne bliver stor og lønningerne relativt lave. Dette kan skyldes, dels at det i ghettoerne er svært at få information om ledige job og jobmuligheder i fjerntliggende bydele, dels at der er store omkostninger og besvær forbundet med at pendle, og dels at ghettobeboerne ikke søger job i bydele langt fra ghettoerne, fordi de er usikre på deres chancer i disse relativt ukendte miljøer.

For det *femte* kan ghettodannelse have betydelige effekter for samfundet i øvrigt. Racemæssig segregering øger graden af kriminalitet, jf. Massey (1995) og Peterson og Krivo (1993), hvilket igen har konsekvenser for det amerikanske samfund i form af udgifter til politi, vagtværn, sikkerhedssystemer, retssystem, fængsler, forsikringer mv. og generelt en lavere livskvalitet. Massey (1995) bemærker i øvrigt, at givet den høje grad af kriminalitet blandt sorte i ghettoerne ønsker den hvide befolkning at opretholde og forstærke den racemæssige segregering for så vidt muligt at undgå at blive udsat for kriminalitet. Dette kan føre til en ond cirkel med øget kriminalitet og øget segregering.

Da ghettodannelsen i USA på mange måder har en anden karakter end i Danmark, er det klart, at ikke alle de ovenfor beskrevne forhold er lige relevante i en dansk sammenhæng. For eksempel er skoler i socialt udsatte boligområder i Danmark generelt ikke væsentlig ringere stillet rent finansielt end i andre områder. Og eftersom de danske udsatte boligområder har en langt mindre udstrækning end de store amerikanske ghettoer, er »spatial mismatch«-hypotesen ikke så central for danske forhold. Det er også klart, at problemerne med kriminalitet er af et helt andet omfang i de amerikanske ghettoer end i Danmark. På den anden side er der også en række af de forhold, der er beskrevet i den amerikanske litteratur, der er centrale i dansk sammenhæng. Det er således klart, at det sociale miljø i socialt udsatte boligområder i Danmark (herunder i skolerne) er markant anderledes end i andre områder, og at det påvirker beboernes (og måske navnlig de unges) holdninger, livsværdier og syn på egne muligheder i en række dimensioner, blandt andet i relation til uddannelse og arbejdsmarked. Problemerne omkring de selvforstærkende effekter af social isolation er også relevante.

3. Amerikanske undersøgelser af boligkvartereffekter

Der er foretaget en lang række undersøgelser af, i hvilket omfang social segregering på boligmarkedet og ghettodannelse i USA har negative effekter for de mennesker, der bor i ghettoerne. De fleste undersøgelser vedrører effekterne for børn og unge, idet der er et grundlæggende selektionsproblem, når man generelt vil undersøge de kausale effekter af at bo i ghettoer eller af forskellige karakteristika ved boligkvarterer. Selektionsproblemet skyldes, at folk jo selv vælger, hvor de vil bo (givet deres økonomiske ressourcer og evt. barrierer på grund af diskrimination eller andet). Ghettoer kan således tænkes at »tiltrække« mennesker med særligt dårlige (og til dels uobserverbare) forudsætninger. Dette problem er mindre, når man ser på børn og unge, idet de ikke selv har valgt det kvarter, de bor i. Men det er klart, at der stadig kan være et problem, idet forældrenes valg af boligkvarter kan afspejle uobserverede karakteristika ved forældrene, som derfor kan tænkes at være årsag til de estimerede boligkvartereffekter for børn og unge. Det er derfor helt afgørende, at der i estimationerne tages højde for så mange variabler vedrørende de unges familiebaggrund som muligt, navnlig forældrenes socioøkonomiske forhold.²

Udover selektionsproblemet er der en række andre problemer, som gør det vanskeligt at estimere boligkvartereffekter præcist. For det *første* den fysiske afgrænsning af boligkvarterer. I de fleste amerikanske analyser identificeres boligkvarterer (neighbourhoods) med den statistiske enhed »census tracts«, hvor der i gennemsnit bor ca. 4000 beboere i hver. Opdelingen i census tracts er foretaget med henblik på, at beboersammensætningen inden for hver census tract skal være relativt homogen med

² Man skal dog være opmærksom på, at i det omfang der inddrages forældrebaggrundsvariabler, som er påvirket af boligkvarteret, vil de estimerede boligkvartereffekter på de unges adfærd ikke omfatte de indirekte effekter, der virker gennem boligkvarterets påvirkning af forældrenes observerede adfærd. Disse indirekte effekter bliver nemlig opfanget af forældrebaggrundsvariablerne.

hensyn til befolkningskarakteristika, økonomisk status og levevilkår. Befolknings-sammensætningen i nogle census tracts har dog en meget blandet karakter, og det fremhæves ofte i litteraturen, at det ville være en fordel statistisk at kunne underopdele disse census tracts. En fordel ved analyserne i Case og Katz (1991), der refereres nærmere nedenfor, er, at boligkvarterer her er mere snævert afgrænset.

For det *andet* kan de mål for socioøkonomiske forhold mv., der er til rådighed, være dårlige indikatorer for de forhold, der virkelig betyder noget for, om et boligkvarter er »godt« eller »dårligt« at vokse op i. For det *tredje* kan der være ikke-lineære effekter, fx således at effekterne først for alvor viser sig, når den sociale belastning kommer over et vist niveau, eller hvis en række forhold spiller sammen. For det *fjerde* kan manglende kontrol for relevante familiemæssige forhold medføre skæve estimater af boligkvartereffekter. Selv om det oftest er sådan, at de estimerede boligkvartereffekter bliver mindre og mindre signifikante, jo flere familiebaggrundsvariabler der kontrolleres for, behøver det ikke altid at være tilfældet, jf. fx Turner og Ellen (1997, p. 17). For det *femte* er det vanskeligt at estimere de kvantitative effekter af specifikke mål for sociale problemer i boligkvarterer, da de forskellige mål for sociale problemer oftest er stærkt korrelerede.

De fleste undersøgelser, der forsøger at teste, om de negative eller positive effekter af ghettodannelse dominerer, når frem til, at de negative effekter har den største betydning. De fleste undersøgelser viser således, at børn og unge, der vokser op i ghettoer eller socialt belastede kvarterer, klarer sig dårligere på en række områder, end andre børn og unge, også selv om man tager højde for forældrenes baggrundsvariabler – omend den estimerede effekt og signifikans af variabler knyttet til boligområdet typisk bliver mindre, jo flere forældre-baggrundsvariabler der kontrolleres for, se Ginther et al. (2000). Undersøgelserne viser, at børn og unge fra ghettoerne klarer sig dårligere med hensyn til uddannelse, beskæftigelse og indkomst, de har en højere grad af kriminalitet og narkotikamisbrug, og sandsynligheden for, at kvinder i en tidlig alder bliver enlige mødre, er større; men undersøgelserne viser samtidig, at signifikansen og størrelsen af de estimerede boligkvartereffekter generelt er væsentlig mindre end for variabler vedrørende forældrebaggrund, se fx O'Regan og Quigley (1994 og 1996), Duncan et al. (1994), Duncan (1994), samt de omfattende litteraturoversigter i Haveman og Wolfe (1995) og Turner og Ellen (1997).

I en undersøgelse for Cleveland, Ohio, analyserer Coulton og Pandey (1992), hvorledes forskellige indikatorer for børns velfærd i et boligområde (»census tract«) – lav fødselsvægt, børnedødelighed, teenage-fødsler, ungdomskriminalitet, »high school dropout« og læsekundskaber – afhænger af forskellige karakteristika ved området: Andelen af fødsler af ugifte kvinder, kriminalitet, andelen af socialt boligbyggeri (som indikator for fysisk forfald og geografisk koncentration af de langvarigt fattige), andelen af boliger, der ikke lever op til bygningsreglementer, fattigdomsrate, andelen af ikke-hvide indbyggere, andelen af befolkningen i kvarteret under 14 år, faldet i

befolkningstallet i kvarteret de foregående 15 år (som indikator for forskellige typer af fattigdomskvarterer og social isolation).

I Galster og Mikelsons (1995) analyseres variationer i ugunstige socioøkonomiske forhold mellem forskellige kvarterer (census tracts) i Washington, DC. Det påvises, at det i høj grad er de samme kvarterer, hvor forskellige sociale problemer er koncentreret. Konklusionen er, at der er store forskelle mellem forskellige kvarterer, både med hensyn til objektive muligheder for unge og med hensyn til påvirkningen af de unges værdier, normer og præferencer samt deres opfattelse af mulighederne med hensyn til blandt andet uddannelse og beskæftigelse. Det påvises, at der er en høj grad af racemæssig segregering, og at sorte i særlig grad er udsat for negative sociale påvirkninger.

I O'Regan og Quigley (1996) beskrives en omfattende analyse af boligkvartereffekter på unges resultater på arbejdsmarkedet. Deres sample består af 28.000 unge mellem 16-19 år fra storbyområder i New Jersey. Data på individniveau kombineres med data for sociale forhold på census tract-niveau. Et af resultaterne i undersøgelsen er, at følgende variabler for sociale forhold i boligområdet (census tract) har signifikant betydning for de unges beskæftigelse: Andelen af hvide, andelen af voksne som modtager social bistand, andelen af voksne der ikke arbejder, fattigdomsraten og arbejdsløshedsprocenten.

I Borjas (1995; 1999, kap. 9) inddrages boligkvarter-variabler i estimationer for uddannelsesvalg og løn. I estimationerne for uddannelsesvalg indgår variabler for forældreuddannelse og gennemsnitlig uddannelse for den etniske gruppe en given person tilhører («etnisk kapital»). Der tages højde for boligkvartereffekter ved inddragelse af gennemsnitlig uddannelse og løn for forældre i boligkvarteret, defineret ved postnumre. Da der for hvert postnummer kun er få observationer i datasættet, er boligkvartervariablerne dog behæftet med meget stor usikkerhed. Inddragelse af disse variabler reducerer betydningen af etnisk kapital (som dog fortsat er signifikant). Hvis der i stedet tages højde for boligkvartereffekter ved inddragelse af et stort antal dummyvariabler for boligkvarterer (baseret på postnumre), bliver variabelen for etnisk kapital insignifikant. Analyserne i Borjas indikerer, at en stor del af effekten af etnisk kapital skyldes at etniske grupper med lav uddannelse og indkomst i høj grad bor segregert i fattige boligkvarterer. Selv om der tages højde for boligkvartereffekter, har etnisk kapital dog en selvstændig betydning for personer, der bor i etnisk segregerede boligkvarterer.

Undersøgelsen i Case og Katz (1991)

I dette underafsnit refereres mere grundigt den meget interessante undersøgelse i Case og Katz (1991). Her analyseres, hvorvidt specifikke karakteristika vedrørende familiebaggrund og boligkvarter har effekter på unges adfærd med hensyn til de samme karakteristika. Der er tale om omfattende og avancerede analyser, hvor der

benyttes en række forskellige metoder. Undersøgelsen er også karakteriseret ved, at boligkvarterer afgrænses væsentlig mere snævert end census tracts. Det konkluderes i undersøgelsen, at specifikke karakteristika vedrørende boligkvarter har signifikante effekter på unges adfærd med hensyn til de samme karakteristika. Denne konklusion stemmer overens med konklusionen i Ginther et al. (2000), som finder at indikatorer for voksnes gennemsnitlige uddannelsesniveau i boligkvarteret har signifikant betydning for de unges uddannelsesvalg, mens dette ikke påvirkes signifikant af andre karakteristika ved boligkvarteret.

I analyserne i Case og Katz (1991) fokuseres på, hvorledes familiebaggrund og »naboer« påvirker adfærden hos unge fra fattige boligkvarterer. Datagrundlaget er en NBER-spørgeskemaundersøgelse fra 1989 blandt 1200 17-24-årige fra tre fattige områder (et domineret af sorte, et domineret af hvide og et blandet) i den centrale del af Boston. Data indeholder oplysninger om, hvorvidt de unge går i skole, er i arbejdsstyrken, er arbejdsløse, er beskæftigede, er »high school dropouts«, har begået kriminalitet eller solgt narkotika (inden for det sidste år), anvender narko, indtager alkohol, går i kirke, er forældre til børn født uden for ægteskab, er gift. Data indeholder blandt andet følgende oplysninger om familiebaggrund: Om de unge boede sammen med deres forældre, da de var 14 år, om forældrene var gift, om de modtog økonomisk hjælp (»welfare«) fra det offentlige, om moren var under 20 år, da den unge blev født, om forældrene har gennemført high school, om familiemedlemmer har været i fængsel eller haft narkotika- eller alkoholproblemer, om voksne i familien ofte gik i kirke. Desuden er der oplysninger om, hvorvidt de unge bor sammen med voksne, der er ældre end dem selv, om de bor i socialt boligbyggeri (»public housing«), og om familiens indkomst. Der er også oplysninger om, hvorvidt de unge kender eller er venner med personer, der sælger narkotika, begår anden kriminalitet, har arbejde med høj status, er i fængsel, modtager »welfare«, eller er bandemedlemmer.

Først påvises i simple regressionsanalyser (hvor boligkvarter-effekter ignoreres), at unges adfærd med hensyn til kriminalitet, narkotikamisbrug, »enlig forsørger«, skolegang og kirkegang afhænger af forældrenes *tilsvarende* adfærd. Hvis fx familiemedlemmer har været i fængsel, er der signifikant større sandsynlighed for, at den unge har begået kriminalitet (men ikke signifikant større sandsynlighed for fx narkotikamisbrug, eller at den unge er enlig forsørger).

I diskussionen af sociale problemer i de forskellige boligkvarterer i Boston påviser Case og Katz, at selv om alle de analyserede kvarterer er socialt udsatte, er de det i forskellige dimensioner: I nogle kvarterer er der mange kriminelle, i andre er der mange enlige mødre osv. De mener derfor, at det ofte vil være en dårlig idé at betragte disse boligområder under ét som »dårlige«/socialt udsatte – man bør se på, *hvilke* sociale problemer der er i de forskellige boligområder, når beboernes adfærd søges forklaret.

Case og Katz bemærker, at deres datasæt primært kan belyse boligkvartereffekter via jævnaldrende unges adfærd (»epidemic«/»contagion«-modeller), ikke via voksnes adfærd (»collective socialization«-modeller).

I analysen af boligkvartereffekter udnytter Case og Katz, at de har præcise adresser for de unge i spørgeskemaundersøgelsen. De inddeler de tre boligområder i Boston i i alt 206 boligkvarterer, hver på størrelse med 1 eller 2 »square blocks« og hver med 4 eller 5 unge fra samplet. De viser, at der er signifikant positiv rumlig korrelation mellem boligkvarterer med hensyn til de unges »resultater«: Boligkvarterer med høj kriminalitetsrate ligger tæt på boligkvarterer, der også har en høj kriminalitetsrate osv. Dette vises ved hjælp af »Moran I«-teststørrelser beregnet med anvendelse af en kvadratisk vægtmatrix, hvor element (i,j) har værdien 1, hvis boligkvarter i og j har fælles grænse, og ellers 0. Der er også rumlig korrelation, selv om der kontrolleres for familiebaggrund og personlige karakteristika svarende til de ovenfor beskrevne estimationer: Boligkvartermiddelværdierne af residualerne fra disse regressioner udviser positiv rumlig korrelation.

I den statistiske analyse af boligkvartereffekter estimeres probitmodeller for de unges adfærd, hvor der igen indgår en række familiebaggrundsoplysninger som forklarende variabler, og hvor boligkvartereffekter estimeres ved at inddrage en rumligt lagget endogen variabel, dvs. unge naboers observerede adfærd. I disse estimationer er naboer defineret som andre unge fra samplet, som bor i samme boligkvarter eller i umiddelbart tilstødende boligkvarterer. Parameteren til den rumligt laggede endogene variabel bliver signifikant i de fleste relationer. Case og Katz inddrager ikke rumligt laggede værdier for andre værdier end den endogene variabel. For eksempel inddrages ikke unge naboers kriminalitetsrate i estimationen for arbejdsløshed. Så i den forstand testes ikke, om naboeffekterne nu også er specielt stærke med hensyn til den variabel, der er endogen i den enkelte estimation, eller om naboeffekter med hensyn til andre variabler er mere signifikante. Men begrundelsen for dette kan være den indledende undersøgelse af den rumlige korrelation mellem forskellige boligkvarterer (jf. ovenfor).

Der nævnes to grunde til, at de estimerede boligkvartereffekter kan være overvurderede. For det første, hvis personerne i og j er naboer, indgår j 's adfærd i forklaringen af i 's adfærd og omvendt. Det betyder, at fejllenede for naboer er korrelerede. For det andet kan der være korrelation mellem fejllenede i et boligkvarter som følge af ikke-observerede variabler, der påvirker alle unge i kvarteret (høj kriminalitetsrate i et kvarter kan skyldes lav politiindsats i kvarteret). For at tage højde for denne risiko for skæve estimater af boligkvartereffekter estimeres modellen med to alternative metoder. Igen fås signifikante boligkvartereffekter og signifikante effekter fra *tilsvarende* familiebaggrundsvariabler.

Case og Katz sammenligner data fra spørgeskemaundersøgelsen med data for befolkningen som helhed. De bemærker, at 18-19-årige sorte fra de fattige kvarterer i Boston i 1989 har en arbejdsløshed, der svarer omtrent til det nationale gennemsnit for sorte 18-19-årige i 1988. Dette kan forklares med, at der var særlig kraftig højkonjunktur i Boston på dette tidspunkt. Derimod havde 20-24-årige sorte fra de fattige kvarterer i Boston en markant større arbejdsløshed end svarende til det nationale gennemsnit for sorte i denne aldersgruppe. En væsentlig forklaring på denne forskel kan, som Case og Katz bemærker, være, at der er langt større sandsynlighed for at 20-24-årige, som fik beskæftigelse i denne Boston-højkonjunktur, har nået at flytte væk fra de fattige ghettoer, end de succesfulde 18-19-årige. Denne observation understreger, at selektionsproblemet i relation til måling af boligkvartereffekter kan være af stor betydning, også selv om analysen drejer sig om relativt unge personer: Når unge i et fattigt ghettokvarter klarer sig relativt dårligt, fx i form af en høj arbejdsløshed, kan det være, fordi de, der klarer sig godt, benytter sig af, at de økonomisk får mulighed for at forlade kvarteret, mens tilflyttere typisk er arbejdsløse, der kun har mulighed for at betale en bolig i et billigt kvarter. Dette selektionsproblem er som nævnt særdeles vigtigt i adskillige analyser af boligkvartereffekter.

Alternative antagelser vedrørende identifikation af boligkvartereffekter

Den afgørende antagelse med hensyn til empirisk identifikation af boligkvartereffekter for børn og unge, der ligger bag de undersøgelser, der er refereret ovenfor, er at uobserverede forældrebaggrundsvariabler, som påvirker de unges adfærd, ikke er korreleret med forældrenes valg af boligkvarter, når der kontrolleres for de observerede forhold vedrørende forældrebaggrund. Hvis denne antagelse ikke er opfyldt, kan de estimerede koefficienter til boligkvarter-karakteristika afspejle uobserverede variabler vedrørende forældrebaggrund, og altså ikke kausale boligkvartereffekter.

Der findes dog nogle få undersøgelser, som er designet således at denne antagelse kan undværes. I en undersøgelse af konsekvenserne for sorte af racemæssig segregering anvender Cutler og Glaeser (1995) således variationen i data over 200 større byområder i USA, idet der i analyserne ikke betinges på hvor, inden for et givet byområde, de enkelte personer bor. Deres grundlæggende identificerende antagelse er, at flytninger *mellem* storbyområder ikke er bestemt af (uobserverede) forældre-karakteristika, der er korreleret med børnenes adfærd. Der tages dermed højde for, at forældre kan vælge at flytte *inden for* et storbyområde, og at de (uobserverede) karakteristika, der bestemmer deres valg af boligkvarter inden for storbyområdet, kan være korreleret med børnenes adfærd. Hovedresultatet i deres undersøgelse er, at graden af racemæssig segregering påvirker sortes resultater i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet negativt og øger andelen af enlige sorte mødre. For at dokumentere, at der er tale om kausale effekter af segregering, anvendes instrumenter for segregering baseret på dels den administrative opdeling af de forskellige byområder, dels »naturlige barrierer« som fx floder.

Aaronson (1998) anvender data for familier, der er flyttet under børnenes opvækst, og finder ved at sammenligne søskende inden for den samme familie, at sandsynligheden for at forlade skolen i utide er signifikant påvirket af den andel af eleverne på skolen, som forlader den i utide. Ved sammenligning af søskende tager man i princippet højde for uobserverede forældre-karakteristika (da forældrene er de samme), men Aaronsons undersøgelse har den svaghed, at børnenes adfærd kan være påvirket af de ændringer i familiens vilkår, der kan ligge bag beslutningen om at flytte.

Andre undersøgelser anvender »naturlige eksperimenter« som »eksogen« variation i boligkvarter-karakteristika med henblik på at identificere boligkvartereffekter. Der har i USA været to større sociale programmer, hvor man har givet fattige beboere i socialt boligbyggeri i ghetto-kvarterer mulighed for at flytte ud af disse kvarterer. Hvis tildelingen af økonomisk og anden hjælp til flytning sker tilfældigt blandt en gruppe af familier, som opfylder nogle bestemte kriterier (dvs. at der er tale om et »naturligt eksperiment«), kan man ved at sammenligne *outcomes* (dvs. observeret adfærd, velfærd og resultater) for familierne efterfølgende og sammenholde disse med karakteristika ved de forskellige boligkvarterer, få pålidelige estimater for boligkvartereffekter.

Undersøgelser baseret på det såkaldte Gautreaux-program i Chicago, der påbegyndtes i 1976, og hvor sorte beboere i socialt boligbyggeri fik mulighed for at få specielle bolig-certifikater og hjælp til at flytte til kvarterer med under 30% sorte, tyder på at udflytning til forstads-kvarterer forbedrede unges resultater i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet samt øgede beskæftigelsesgrader for mødre, sammenlignet med flytning til andre dele af Chicago by, jf. Rosenbaum (1995). Disse undersøgelser lider dog af den svaghed, at det i forbindelse med Gautreaux-programmet er uklart, hvor tilfældig tildelingen af flytninger til forstæder versus andre dele af byen var. Det er derfor ikke klart, hvor stor en del af forskellene i *outcomes* mellem de to grupper af familier, der skyldes forskelle i boligkvarterer henholdsvis forskelle i uobserverede familie-karakteristika. Desuden er det uklart om den forholdsvis lille stikprøve af familier, der blev interviewet nogle år efter udflytningen, er repræsentativ.

Undersøgelser baseret på det andet »housing mobility program« lider ikke af de samme svagheder. Det drejer sig om det såkaldte Moving to Opportunity (MTO) program, som blev startet i 1994 i Baltimore, Boston, Chicago, Los Angeles og New York. Familier opfylder kriterierne for at kunne deltage i programmet, hvis de har børn og bor i socialt boligbyggeri i boligkvarterer (census tracts), hvor mindst 40% af befolkningen i 1990 levede under fattigdomsgrænsen. Sådanne familier, som var interesserede i at deltage og som udfyldte en ansøgning og et spørgeskema, blev skrevet op på en venteliste og tilfældigt fordelt på tre forskellige grupper: Eksperimentgruppen, sammenligningsgruppen og kontrolgruppen. Eksperimentgruppen modtog en *voucher*, som kunne benyttes til at betale en del af huslejen i private udlejningsboliger, men kun i kvarterer (census tracts), hvor højst 10% af

befolkningen levede under fattigdomsgrænsen; de fik også rådgivningshjælp til at finde en passende lejlighed og tilpasse sig det nye boligkvarter. Sammenligningsgruppen modtog også en *voucher* til husleje, men uden restriktioner med hensyn til fattigdomsraten i det nye kvarter, og de modtog ingen rådgivning. Kontrolgruppen modtog ingen *voucher*. I Katz, Kling og Liebman (2001) evalueres effekterne af MTO-programmet ud fra blandt andet spørgeskemaoplysninger afgivet af deltagerne før påbegyndelse af programmet og ca. 2 år efter. Hovedresultaterne er følgende: I både eksperiment- og sammenligningsgruppen mindskedes adfærdsproblemerne for drenge (men ikke for piger), de voksnes helbred blev forbedret, og sikkerheden i forhold til kriminalitet (der var den vigtigste grund til ønsket om at flytte ud af ghettoerne) blev forbedret; i eksperimentgruppen havde børn færre tilskadekomster og astmaanfald; der var ingen signifikante effekter på afhængighed af offentlig forsørgelse.

De positive effekter vedrørende helbred bekræftes af en undersøgelse baseret på MTO-programmet for New York, se Leventhal og Brooks-Gunn (2000). I modsætning til Katz, Kling og Liebman (2001) finder Ludwig, Duncan og Pinkston (2000) (baseret på MTO-programmet for Baltimore) mindsket afhængighed af offentlig forsørgelse for eksperimentgruppen.

Ludwig, Duncan og Hirschfield (2001) benytter data fra det omtalte MTO-program i Baltimore, som de kombinerer med data for arrestordre for teenagere. De finder at voldelig kriminalitet falder signifikant for de teenagere, der (med deres familier) flytter via MTO-programmet – det gælder både for eksperiment- og sammenligningsgruppen.

Styrken ved undersøgelser baseret på MTO-programmet er, at tildelingen af hjælp til flytning er tilfældig, således at der kan beregnes pålidelige estimater af effekten af at flytte blandt den gruppe, der opfyldte kriterierne for at modtage hjælp og som ansøgte. En svaghed i forhold til undersøgelser baseret på Gautreaux-programmet er, at det foreløbig kun har været muligt at undersøge relativt kortsigtede effekter af udflytning fra ghettoerne, hvilket blandt andet kan være en forklaring på, at man ikke i alle tilfælde finder effekter på arbejdsmarkedstilknøytning og offentlig forsørgelse. Ved sammenligning af de to programmer skal man i øvrigt være opmærksom på, at Gautreaux har til formål at give sorte mulighed for at bo i racemæssigt mindre segregerede kvarterer, mens MTO har til formål at give fattige mulighed for at bo i indkomstmæssigt mindre segregerede kvarterer.

En anden svaghed ved MTO-programmet (som også gælder studier baseret på Gautreaux-programmet) er, at man ikke får belyst effekterne for de grupper, der ikke er berettiget til hjælp, eller som er berettiget men ikke søger om hjælp. Så de beregnede effekter kan ikke fortolkes som generelle boligkvartereffekter for den gruppe som faktisk bor i ghettoerne. Desuden er det ikke muligt at estimere hvilke karakteristika ved boligkvartererne, der især er af betydning for de estimerede effekter

af at flytte, da der jo ikke er en tilfældig tildeling af de specifikke boligkvarterer, der flyttes ud til: Da en familie selv har indflydelse på, hvilket boligkvarter den flytter til, er de karakteristika, der kendetegner boligkvarteret, i høj grad påvirket af familiens præferencer, som vil være korreleret med dens (observerede og ikke-observerede) karakteristika.

I Edin, Frederiksson og Åslund (2000) beskrives en undersøgelse på *svenske data* af i hvilket omfang flygtninges indtjening og arbejdsmarkedstilknytning påvirkes af den etniske sammensætning af befolkningen i kommunen: dels andelen fra samme etniske gruppe, dels andelen fra andre etniske minoriteter. Det grundlæggende selektionsproblem søges løst ved at betragte statens tildeling af lejligheder til flygtninge i slutningen af 1980'erne som resultatet af et »naturligt eksperiment«: Givet flygtningenes observerede karakteristika, antages fordelingen af flygtninge på kommuner at være ukorreleret med flygtningenes uobserverede karakteristika (dvs. eksogen). Slutningen af 1980'erne i Sverige var karakteriseret ved generel mangel på boliger, så fordelingen af flygtninge på kommuner var primært bestemt af, hvor der var egnede boliger, og flygtningene havde ikke indflydelse på, hvor de i første omgang kom til at bo. Derfor benyttes karakteristika ved den første bopælskommune som instrumenter for karakteristika ved bopælskommunen otte år efter. Instrumenterne er stærke for de flygtninge, som bliver boende i den tildelte kommune (eller flytter til en kommune med lignende karakteristika). Når der tages hensyn til selektion ved brug af disse instrumenter, fås at andelen af befolkningen med samme etniske baggrund har en signifikant *positiv* effekt på flygtninges indtjening og arbejdsmarkedstilknytning (otte år efter tildeling af bopæl), mens andelen af befolkningen fra andre etniske minoriteter ikke har nogen signifikant effekt. De estimerede positive effekter af at bo i etniske enklaver er større end de effekter, der estimeres i simple modeller, hvor der ikke tages hensyn til selektionsproblemet. Ved opdeling på uddannelsesgrupper vises, at de positive effekter af etniske enklaver er størst for lavt uddannede flygtninge: For flygtninge med mere end 10 års uddannelse er der ingen signifikante effekter.

Et afgørende problem ved undersøgelsen er, at det er karakteristika ved *kommunen*, der indgår og ikke en mere snæver afgrænsning af boligområdet. Det er derfor problematisk at fortolke estimaterne til etnisk befolkningssammensætning som egentlige boligkvartereffekter. Ved sammenligning af denne undersøgelses resultater med resultaterne af amerikanske undersøgelser, der som nævnt typisk finder negative effekter af boligmæssig segregering, skal man desuden være opmærksom på, at boligmæssig segregering har en helt anden karakter i Sverige end i USA, og at den svenske undersøgelse vedrører effekter relativt kort tid (8 år) efter tilflytning til landet, mens resultaterne i de fleste amerikanske undersøgelser er domineret af de sorte ghettoer og dermed af langsigtede effekter af segregering. Det er som nævnt muligt, at det de første år efter tilflytning til et land er en fordel at bo i et område med en stor befolkningsgruppe fra ens egen etniske minoritet, mens det på længere sigt er en ulempe med hensyn til uddannelses- og arbejdsmarkedsmæssig integration, i hvert fald

hvis det drejer sig om store ghettoområder, som det er tilfældet i mange amerikanske storbyer.

4. Politiske initiativer til afhjælpning af ghetto problemerne i USA

De politiske tiltag rettet mod ghettoernes fattigdomsproblemer kan opdeles i tre hovedtyper: (1) Forbedring af forholdene i ghettoerne, blandt andet i form af jobskabelse, (2) forbedring af offentlig transport mellem ghettoerne (som typisk ligger i centrum af de store byer) og jobcentrene i udkanten af byområderne, og (3) forsøg på at flytte en del af den fattige befolkning i ghettoerne til forstæderne, se Schill (1992). Den første type af tiltag kan med henvisning til den omtalte »spatial mismatch« hypotese karakteriseres ved, at man flytter arbejdspladser til ghettoerne, mens de to andre typer af tiltag flytter ghetto-beboere til job (enten via pendling eller udflytning).

Forsøgene på at forbedre jobmulighederne i ghettoerne har blandt andet bestået i, at kommuner har givet virksomheder, der etablerede sig i ghettoerne, skattefordele og tilskud af forskellig art. Disse tiltag har imidlertid ikke været særlig effektive, dels fordi andre kommuner, blandt andet i forstæderne, tilbyder de samme fordele, dels fordi de faktorer, der har været afgørende for, at industrivirksomheder har forladt ghettoerne (plads til ekspansion, transportforhold, adgang til veluddannet arbejdskraft), vejer tungere end evt. skattefordele og tilskud. Foruden disse instrumenter, der har været rettet mod alle virksomheder, har der også været forsøg med særlige tilskud til sorte eller personer fra andre minoriteter, der ville starte egen virksomhed i ghettoerne. Disse forsøg har dog heller ikke været nogen stor succes.

Forsøgene på at give ghetto-beboere mulighed for at flytte ud til forstads kvarterer har ikke været særlig omfattende. Den første hindring for sådanne initiativer er forstædernes bygningsrestriktioner, der som nævnt i praksis ofte gør det umuligt at bygge billige boliger i forstæderne. Forsøg på at ophæve sådanne restriktioner møder stor modstand fra de rige hvide forstads kvarterer, hvor beboerne er bange for, at selv et lille antal boliger for fattige vil betyde faldende ejendomsværdier og en gradvis racemæssig transformation af kvarteret, og hvor mange har racistiske fordomme over for specielt sorte.

Den måde, skolesystemet finansieres på i USA, har betydning både for den store forskel på kvaliteten af skoler i henholdsvis ghettoer og forstads kvarterer, og for forstædernes modstand mod udflytning af ghetto-beboere. Kommunernes andel af udgifterne til offentlige skoler, der er en betydelig post på deres budget, finansieres typisk over ejendomsskatterne. Det betyder, at kommuner, hvor ejendomsværdierne er relativt høje (og hvor der ikke er så stort behov for andre offentlige serviceopgaver), har mulighed for at bruge relativt mange ressourcer på skoler. I ti stater har domstolene imidlertid bestemt, at denne finansiering af skoler er i strid med love vedrørende blandt andet »equal protection« og »efficient provision of education«. Hvis finansieringen af skoler i højere grad overtages af staterne (frem for kommunerne),

således at skoler i ghettoerne i højere grad får samme økonomiske rammer som skoler i forstæderne, vil det dels bidrage til en forbedring af forholdene i ghettoerne, dels mindske forstadsbeboeres incitament til at modsætte sig, at der bygges billige boliger i deres kommuner (idet belastningen af de kommunale budgetter som følge af tilflytning af lavindkomstfamilier vil være mindre).

Selv med en ophævelse af bygningsrestriktioner er nye boliger i forstæderne betydelig dyrere end ghettoernes slumlejligheder, hvorfor huslejetilskud under en eller anden form er nødvendige for at gøre det muligt for ghettoernes fattige at flytte ud. Hvis kun de relativt velstillede fra ghettoerne flytter ud, bliver problemerne med koncentreret fattigdom i ghettoerne forstærket. Derfor er tilskud til specielt de fattige i ghettoerne til at flytte ud vigtige.

Undersøgelser viser, at fattige sorte, der flytter ud fra ghettoerne til (overvejende hvide) forstadskvarterer, klarer sig betydeligt bedre end de, der bliver tilbage i ghettoerne: »Udflytterne« har en større sandsynlighed for at få job, de er generelt mere tilfredse med at bo i deres boligkvarter (på trods af, at de i højere grad oplever diskrimination), og deres børn klarer sig betydeligt bedre i uddannelsessystemet. I en del af disse undersøgelser har det imidlertid ikke været muligt at tage højde for »selektionsproblemet« (dvs. at de, der flytter ud fra ghettoerne, i gennemsnit har bedre forudsætninger end de, der ikke flytter). Men i undersøgelser, hvor det har været muligt at tage højde for selektionsproblemet via eksperimentelt designede programmer, specielt MTO-programmet, findes også positive effekter for de familier der flytter, jf. foregående afsnit.

Politiske initiativer til at mindske etnisk eller social segregering kan begrundes med, at man ønsker at bedre forholdene for de personer, der bor i ghettoer. Men det er også relevant at se på effekterne for andre grupper i samfundet. Når man ser på de overordnede samfundsmæssige fordele ved at give fattige familier eller familier fra etniske minoriteter hjælp til at flytte ud af ghettoerne, er det således relevant at estimere effekterne for både de familier, der flytter (som det er gjort i undersøgelserne baseret på fx Gautreaux- og MTO-programmerne, jf. foregående afsnit), men også for de familier, der bliver boende i ghettoerne (hvilket stort set ikke er belyst i den eksisterende litteratur), og familierne i de områder hvortil ghettobeboerne flytter. Effekterne for den sidste gruppe af familier er i litteraturen hovedsagelig belyst via data for ejendomspriser, se fx Galster og Tatian (1999), Galster, Tatian og Smith (1999) og Santiago, Galster og Tatian (2001).

Spørgsmålet om hvorvidt en mindsket segregering er en samfundsmæssig fordel er tæt knyttet til spørgsmålet om, hvorvidt boligkvartereffekter er »lineære« eller »ikke-lineære« (og hvis de er ikke-lineære, hvilken form de så har), se Galster og Zobel (1998) og Johnson, Ladd og Ludwig (2001). Hvis effekterne er lineære, er de proportionale med fx boligkvarterets socioøkonomiske sammensætning. I så fald vil

udflytning af fx familier med lave indkomster eller familier fra etniske minoriteter fra socialt udsatte områder til andre boligområder, have en positiv effekt på de familier der flytter, men en (forholdsmæssig) tilsvarende negativ effekt på familier i det område der flyttes til (og/eller det område der flyttes fra), således at den »samlede mængde af problemer i samfundet« (fx kriminalitet eller problemer i skolesystemet) er uændret (blot anderledes fordelt). Hvis omvendt der er en ikke-lineær sammenhæng, således at den samlede mængde af problemer i et område accelererer, når koncentrationen af socialt udsatte familier når over et vist punkt, vil man kunne mindske den samlede mængde af problemer i samfundet ved at undgå ghettodannelse. Denne problemstilling er forsøgt belyst empirisk, men det er særdeles vanskeligt, og resultaterne er meget usikre og langt fra entydige, se fx Galster (2000). Det skal bemærkes, at selv om boligkvartereffekter er lineære, kan man ud fra en samfundsøkonomisk betragtning vælge at mindske segregeringen, hvis fordelene for de socialt udsatte familier, der kommer til at bo i mere velstående kvarterer, vægtes højere end ulemperne for de velstillede familier i disse kvarterer.

Johnson, Ladd og Ludwig (2001) overvejer mulighederne for at foretage egentlige cost-benefit-beregninger for MTO-programmet, men nøjes med at forsøge at opgøre de samlede målelige benefits for eksperiment- og sammenligningsgruppen i dollar. Der er dog særdeles stor usikkerhed forbundet med denne opgørelse.

5. Behov for analyser

Der er så vidt vides stort set ikke foretaget analyser i Danmark af, i hvilket omfang sociale forhold i det boligkvarter, hvor man er vokset op, påvirker fx uddannelsesforløb og arbejdsmarkedskarriere. En undtagelse er analyserne i Graversen, Heinesen og Madsen (1999), hvor der i modeller for unges uddannelsesvalg inddrages en indikatorvariabel for, om en person som 15-årig boede i et boligområde, der er socialt udsat (i den forstand, at det har modtaget støtte fra byudvalget). Der estimeres en statistisk signifikant negativ effekt, som dog er af begrænset størrelse. En anden undtagelse er Hummelgaard et al. (2002), hvor der i analyser af andengenerationsindvandreres uddannelses- og arbejdsmarkedsforløb inddrages variabler for etnisk koncentration, og for om personen er vokset op i et socialt belastet boligområde. Der er to variabler for etnisk koncentration, der begge er defineret på kommuneniveau – for den kommune, hvor personen er vokset op. Den ene variabel er andelen af etniske minoriteter i opvækstkommunen. Den anden er et såkaldt »exposure«-indeks, som for en given andengenerationsindvandrer måler andelen af indvandrere med samme etniske oprindelse i opvækstkommunen divideret med denne etniske gruppes andel af befolkningen som helhed. Analyserne giver ikke entydige resultater med hensyn til betydningen af de to variabler for etnisk koncentration eller for variabelen for opvækst i et socialt udsat boligområde. Analyserne har den svaghed, at de to variabler for etnisk koncentration er defineret på kommuneniveau, da kommuner er for store til, at man kan fortolke de estimerede parametre som egentlige boligkvarter- eller ghettoeffekter.

På trods af, at det hidtil har været meget sparsomt med danske undersøgelser af boligkvartereffekter, er der særdeles gode muligheder for at foretage sådanne analyser i Danmark på grund af de omfattende datasæt baseret på administrative registre. Ved hjælp af disse data er det muligt meget detaljeret at tage højde for forældrebaggrund, samtidig med at der inddrages en lang række variabler for sociale forhold i boligkvarterer. Det vil imidlertid nok kræve en del analyser at få afgrænset boligkvarterer på en hensigtsmæssig måde. En mulighed er at tage udgangspunkt i opdelingen i skoledistrikter eller sogne.

Ud over at datamulighederne i Danmark for sådanne analyser på mange punkter er bedre end i fx USA, vil det være særdeles interessant at estimere boligkvartereffekter på danske data, fordi karakteren af social segregering på boligmarkedet i Danmark på mange punkter er meget forskellig fra USA.

Det kan også undersøges, om det er muligt, at udnytte de institutionelle rammer vedrørende den boligmæssige fordeling af flygtninge til estimation af kausale effekter for flygtninge af karakteristika ved boligområder, jf. den svenske undersøgelse Edin, Frederiksson og Åslund (2000), der blev beskrevet i afsnit 3.

Litteratur

- Aaronson, Daniel (1998): Using sibling data to estimate the impact of neighborhoods on children's educational outcomes. *Journal of Human Resources* 33: 915-946.
- Borjas, George J. (1995): Ethnicity, neighborhoods, and human-capital externalities. *American Economic Review* 85 (3): 365-390.
- Borjas, George J. (1999): Heaven's door – Immigration policy and the American economy. Princeton University Press.
- Brewster, Karin L. (1994): Race differences in sexual activity among adolescent women: The role of neighborhood characteristics. *American Sociological Review* 59: 408-424.
- Case, Anne C. og Lawrence F. Katz (1991): The company you keep: The effects of family and neighborhood on disadvantaged youths. *NBER Working Paper* no. 3705.
- Coulton, Claudia J. og Santa Pandey (1992): Geographic concentration of poverty and risk to children in urban neighborhoods. *American Behavioral Scientist* 35 (3): 238-257.
- Cutler, David M. og Edward L. Glaeser (1995): Are ghettos good or bad? Arbejdspapir, Harvard University og National Bureau of Economic Research – *NBER Working Paper* no. 5163. Også publiceret i *Quarterly Journal of Economics*, 1997, 827-872.
- Duncan, Greg J. (1994): *Families and neighbors as sources of disadvantage in the schooling decisions of white and black adolescents*. Arbejdspapir, Survey Research Center, University of Michigan.
- Duncan, Greg J., Jeanne Brooks-Gunn og Pamela Kato Klebanov (1994): Economic deprivation and early-childhood development. *Child Development* 65: 296-318.
- Edin, Per-Anders, Peter Frederiksson og Olof Åslund (2000): *Ethnic enclaves and the economic success of immigrants - evidence from a natural experiment*. Working Paper 2000:9, IFAU - Office of Labour Market Policy Evaluation, Uppsala, Sverige.
- Fernandez, Roberto M. og David Harris (1992): Social isolation and the underclass. I Adele V. Harrell og George E Peterson (eds.): *Drugs, crime, and social isolation*. The Urban Institute Press. Washington D.C. Kapitel 9.
- Galster, George C. (1992): Research on discrimination in housing and mortgage markets: Assessment and future directions. *Housing Policy Debate* 3 (2): 639-683.
- Galster, George C. (2000): *An economic efficiency analysis of deconcentrating poverty populations*. Working paper, Wayne State University, Detroit.
- Galster, George C. og W. Mark Keeney (1988): Race, residence, discrimination, and economic opportunity: Modelling the nexus of urban racial phenomena. *Urban Affairs Quarterly* 24 (1): 87-117.
- Galster, George C. og Sean P. Killen (1995): The geography of metropolitan opportunity: A reconnaissance and conceptual framework. *Housing Policy Debate* 6 (1): 7-43.
- Galster, George C. og Maris Mikelsons (1995): The geography of metropolitan opportunity: A case study of neighborhood conditions confronting youth in Washington, DC. *Housing Policy Debate* 6 (1): 73-102.
- Galster, George C. og Peter Tatian (1999): The property value impacts of neighbors receiving housing subsidies. *Housing Policy Debate*.
- Galster, George C., Peter Tatian og R. Smith (1999): The impact of neighbors who use section 8 certificates on property values. *Housing Policy Debate* 10 (4): 879-917.
- Galster, George C., og A. Zobel (1998): Will dispersed housing programmes reduce social problems in the US? *Housing Studies* 13 (5): 605-622.
- Ginther, Donna, Robert Haveman og Barbara Wolfe (2000): Neighborhood characteristics as determinants of children's outcomes: How robust are the relationships? *Journal of Human Resources* 35 (4).
- Graversen, Brian Krogh, Eskil Heinesen og Niels Madsen (1999): *Ressourceanvendelse i folkeskolen: Effekter på elevernes uddannelsesforløb*. AKF Forlaget. København.
- Haveman, Robert og Barbara Wolfe (1995): The determinants of children's attainments: A review of methods and findings. *Journal of Economic Literature* 33: 1829-1878.
- Hummelgaard, Hans, Leif Husted, Helena Skyt Nielsen, Michael Rosholm og Nina Smith (2002): *Uddannelse og arbejde for andengenerationsindvandrere*. AKF Forlaget. København.

- Ihlanfeldt, Keith R. og David L. Sjoquist (1990): Job accessibility and racial differences in youth employment rates. *American Economic Review* 80 (1): 265-276.
- Johnson, Michael P., Helen F. Ladd og Jens Ludwig (2001): The benefits and costs of residential-mobility programs for the poor. *Housing Studies* (forthcoming).
- Kain, John F. (1968): Housing segregation, negro employment, and metropolitan decentralization. *Quarterly Journal of Economics* 82 (2): 175-197.
- Kain, John F. (1992): The spatial mismatch hypothesis: Three decades later. *Housing Policy Debate* 3 (2): 371-460.
- Katz, Lawrence F., Jefferey R. Kling og Jeffrey B. Liebman (2001): Moving to opportunity in Boston: Early results of a randomized mobility experiment. *Quarterly Journal of Economics* 116 (2): 607-654.
- Leventhal, T. og J. Brooks-Gunn (2000): *Moving to opportunity: What about the kids?* Working paper, New York City, Columbia University, Teachers College.
- Ludwig, Jens, Greg. J. Duncan og Paul Hirschfield (2001): Urban poverty and juvenile crime: Evidence from a randomized housing-mobility experiment. *Quarterly Journal of Economics* 116 (2): 655-679.
- Ludwig, Jens, Greg Duncan og Joshua C. Pinkston (2000): *Neighborhood effects on economic self-sufficiency: Evidence from a randomized housing-mobility experiment*. Northwestern University / University of Chicago Joint Center for Poverty Research Working Paper 159.
- Massey, Douglas S. (1995): Getting away with murder: Segregation and violent crime in urban America. *The University of Pennsylvania Law Review* 143: 1203-1232.
- Massey, Douglas S. og Nancy A. Denton (1993): *American apartheid - segregation and the making of the underclass*. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts.
- O'Regan, Katherine M. og John M. Quigley (1994): *Teenage employment and the spatial isolation of minority and poverty households*. Arbejdsrapport, Yale School of Management og University of California, Berkeley.
- O'Regan, Katherine M. og John M. Quigley (1996): Spatial effects upon employment outcomes: The case of New Jersey teenagers. *New England Economic Review* (May/ June): 41-58.
- Peterson, Ruth D. og Lauren J. Krivo (1993): Racial segregation and black urban homicide. *Social Forces* 71 (4): 1001-1026.
- Rosenbaum, James E. (1995): Changing the geography of opportunity by expanding residential choice: Lessons from the Gautreaux Program. *Housing Policy Debate* 6:231-269.
- Santiago, A.M., G.C. Galster og P. Tatian (2001): Assessing the property value impacts of the dispersed housing subsidy program in Denver. *Journal of Policy Analysis and Management* 20 (1): 65-88.
- Schill, Michael H. (1992): Deconcentrating the inner city poor. *Chicago-Kent Law Review* 67 (3): 795-853.
- Turner, Margery Austin, og Ingrid Gould Ellen (1997): *Location, location, location: How does neighborhood environment affect the well-being of families and children*. Arbejdsrapport, The Urban Institute, Washington.
- Wilson, William Julius (1987): *The truly disadvantaged: The inner city, the underclass, and public policy*. University of Chicago Press. Chicago.

© Eskil Heinesen

ISSN 1601-5967

Published by:

AMID

Aalborg University

Fibigerstraede 2

DK-9220 Aalborg OE

Denmark

Phone + 45 96 35 91 33

Fax + 45 98 15 11 26

Web: <http://www.humsamf.auc.dk/amid>

AMID – Akademiet for Migrationsstudier i Danmark
The Academy for Migration Studies in Denmark

Director: Professor dr. phil. Ulf Hedetoft

The Academy for Migration Studies in Denmark, AMID, is a consortium consisting of researchers at research centers representing three institutions of higher education and two research institutes. AMID is supported by the Danish Research Councils of the Humanities and the Social Sciences.

The Consortium consists of the following members:

Aalborg University--Department of Sociology, Social Studies and Organization, Department of Economics, Politics and Administration, as well as *SPIRIT* (School for Postgraduate Interdisciplinary Research on Interculturalism and Transnationality) and Institute for History, International and Social Studies. Aalborg University is the host institution.

The Aarhus School of Business--CIM (Centre for Research in Social Integration and Marginalization).

Aarhus University--Department of Political Science.

The Danish National Institute of Social Research (Socialforskningsinstituttet, SFI).

The Institute of Local Government Studies (Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut, AKF).